

Redaktørens forord

En af de varmeste somre i mands minde er efterhånden ved at være vel overstået, hvor man kunne ligge en hel solbeskinnet dag på stranden, nyde de lange varme sommeraftener og ellers få læst en masse gode bøger, som den almindelige akademiske travlhed ikke tillader. *Dansk Sociologi* har sædvanen tro også ligget sommerstille i et par måneder, men tiden er nu atter inde til at indfinde sig på arbejdspladserne og studiestederne, og et nyt efterårssemester er allerede påbegyndt. Bladene er samtidig så småt begyndt at falde af træerne og de køligere og mørkere aftener venter forude, hvilket giver god mulighed for og anledning til at fordybe sig i dette nye nummer af *Dansk Sociologi*. *Dansk Sociologi* er samtidig også tilbage igen med et almindeligt nummer efter to spændende temanumre, henholdsvis omhandlende variationer over diskursanalyse og barndomssociologi, og vi har efter disse to seneste udgaver med dette efterårsnummer forsøgt at sammensætte et nummer, der både går i bredden rent tematisk, går i dybden og detaljer med nyere skud på den sociologiske stamme af såvel teoretisk som empirisk karakter og forholder sig til aktuelle samfundsmæssige problemstillinger. Disse hensigter afspejles i dette nye nummers fire artikler, essay, kronik, nekrolog og et udvalg af anmeldelser af nye bøger inden for det sociologiske felt.

Den første artikel er skrevet af Jakob Arnoldi, der tager sociologisk livtag med Bruno Latours (som udgangspunkt a-sociologiske og a-moderne) aktor-netværkteori, der omhandler relationen mellem det sociale og det naturlige og transfor-

mationen herimellem på grund af den kraftigt stigende teknologiske udvikling, som vi er vidner til mange steder særligt i den vestlige verden. Latours udgave, som ofte efter Arnoldis mening fejlagtigt klassificeres som en socialkonstruktivistisk version, er faktisk ifølge Arnoldi netop en kritik af det såkaldt socialkonstruktivistiske "stærke program" fra Edinburghskolen, ifølge hvilket alle fænomener udelukkende kan forklares ud fra sociale eller kulturelle faktorer, og som med sit fokus på det subjektive er ude af stand til at forstå og forklare det objektive. Samtidig rummer Latours position dog også med omvendt fortegn en lige så sonderlemmende kritik af realismen, hvilket Arnoldi også opregner og gennemgår. Igenem artiklen forsøger Arnoldi på nuanceret vis at vise anvendeligheden af Latours position, både ved at spore dens udviklingsforløb, såvel som at problematisere den. På den positive side tilbyder teorien en mangfoldighed af anvendelsesmuligheder lige fra studier af teknologi, miljø og risiko, mens dens problematiske aspekter består i, at de tankekonstruktioner, herunder den såkaldt Moderne Konstitution, som Latour netop forsøger at undslippe, i sidste instans kommer til at danne grundlag for hans egen begrebsdannelse og forståelse af forholdet natur-kultur og objektiv-subjektiv. Artiklen introducerer således både til Latours forfatterskab, der stadig i vide sociologiske kredse i Danmark er uopdaget, og illustrerer med kritisk sans nogle af de mest fremtrædende faldgruber, som dette omfattende forfatterskab også rummer.

I sin næstfølgende artikel om højreradikalismen i Danmark beskæftiger René Karpantschof sig, med udgangspunkt i et historisk-sociologisk perspektiv, med forandringen i og af den danske politiske kultur fra en klassisk socialdemokratisk konsensus til en ny situation, hvor højrefløjen dominerer. Denne udvikling har ifølge Karpantschof fundet sted i løbet af de seneste årtier og kommer til udtryk ved fremvæksten af højreradikale bevægelser såvel som højrepopulistiske partier – både på det udenomsparlamentariske plan som partipolitisk. Karpantschof argumenterer for, modsat mange af de eksisterende enten individpsykologiske eller strukturelle variabelanalyser af politisk vælgeradfærd, at årsagen til højrefløjens fremvækst kan forstås og forklares ud fra et perspektiv, der tager sit afsæt i konkrete kollektive aktørers kamp og konkurrence om symboler, mening, identitet og magt på en offentlig politisk scene, der i stigende grad er kendetegnet ved kontingens og en kontekst af (medie)konstruktion af holdninger og værdier. Karpantschof tilbyder således en politisk forståelse byggede på en anerkendelse af nye postmoderne vilkår snarere end på en traditionel modernistisk tankegang om skabelsen og koloniseringen af den politiske dagsorden. Analysen, som tilvejebringes igennem artiklen, bygger som udgangspunkt på en konstruktivistisk og narrativ forståelse af politiken, dens aktører og deres redskaber/budskaber, hvor der tages særlig højde for betydningen af forholdet mellem mikroprocesser og makroforhold. I artiklen præsenteres således en vis dialektisk politik-model, der som udgangspunkt for en forståelse af det ny højres fremvækst fokuserer på identitets- og meningsdannelse, samspillet mellem institutionaliseret politik og protest, interaktionen og reaktionen mellem bevægelse og modbevægelse samt nationale og internationale

relationer og deres stigende indvirkning på nationale forhold. Denne model eller teoretiske skabelon anvendes senere som et redskab til en historisk dokumentation af det ny højres udvikling i Danmark med særlig fokus på de seneste tyve år, hvor konkrete nedslag i den faktiske politiske diskussion anvendes til at illustrere modellens berettigelse. Her viser Karpantschof bl.a. baggrunden for eksempelvis Fremskridtspartiets, Den Danske Forenings og andre mindre højrefløjsbevægelseres opkomst, konsolidering og forfald som et udtryk for komplekse politiske processer i samfundet i almindelighed og på højrefløjen i særdeleshed.

Dette nummers tredje artikel er forfattet af Feiweil Kupferberg og omhandler forholdet mellem kreativitet, sociologi og modernitet. Igennem artiklen fokuserer Kupferberg på kreativitetens mangfoldighed, der nøje betinges og bestemmes af, hvor betegnelsen anvendes, af hvem og for hvad. Dermed er kreativitet udtryk for en social konstruktion, en relation mellem individ og det omkringliggende samfund, og der eksisterer som konsekvens heraf i moderniteten en udbredt variation i forskellige såkaldte "kreativitetsregimer", som Kupferberg slår fast. Denne pointe eksemplificeres gennem en belysning af kreativitetens grundlæggende betydning inden for fire regimer – henholdsvis videnskab, industri, kunst og pædagogik samt i forbindelse med forskellige postmoderne hybridformer. Artiklen indledes med en generel diskussion og gennemgang af udviklingen inden for kreativitetsforståelser og innovationsanalyser, der primært tager sit afsæt i psykologien. Kupferberg forsøger dog løbende at vise, at kreativitet også har en berettigelse som et sociologisk relevant fænomen, da det knytter an til bl.a. magt, institutionaliserede normer og kapitalformer, som er sociologiske kerneområder. Derfor er artiklen i høj grad så-

vel et videnssociologisk, videnskabsso-
ciologisk som professionssociologisk bi-
drag til diskussionen om, hvad viden er,
hvordan den anerkendes, hvad formålet
med kritik er, og hvordan forholdet mel-
lem viden og kreativitet etableres og op-
retholdes. Her inddrages bl.a. eksempler
fra Kupferbergs egne undersøgelser af
særligt sygeplejefaget og afslutningsvis
støtter Kupferberg således op om en livs-
biografisk forklaringsmodel, der kan sæt-
te os i stand til at belyse, hvorfor visse
mennesker vælger at blive kreative pio-
nerer inden for deres område, mens an-
dre ikke gør det, hvorfor nogle er kreati-
ve og innovative skikkelser, mens andre
ikke besidder denne sans.

Dernæst bringer vi en kommenteren-
de artikel af den anerkendte amerikanske
sociolog Howard S. Becker, der i forå-
ret gæstede Sociologisk Institut på Kø-
benhavns Universitet, og som i den for-
bindelse deltog aktivt i adskillige arran-
gementer af såvel faglig som musikalsk
karakter. Becker har i efterhånden en
menneskealder været en aktiv, men også
alternativ skikkelse i amerikansk socio-
logi, der med sin lidt skæve, polemiske
og til tider provokatoriske vinkel på
mange etablerede sociologiske temaer og
sin særlige appetit for jazzmusik har bi-
draget med såvel nyskabende og uvur-
derlig videnskabelig viden (inden for
bl.a. afvigelsessociologien med sin be-
rømte "stemplingsteori") som med en far-
verig personlighed til disciplinens per-
songalleri. Becker lader sig vanskeligt
klassificere med sin alternative tilgang,
men alle hans studier ligger inden for
den brede betegnelse "symbolsk interak-
tionisme", der tager afsæt i menneskers
kreativitet og søgen efter mening. Han
har inden for denne tradition siden
1940'erne skrevet om et væld af sociolo-
giske temaer og problematikker fra kunst,
afvigelse, Chicagoskolen og sociologiens
historiske og internationale variationer

via analyser af kultur, personlighed, fa-
milie, ægteskab og forældreskab til un-
dersøgelser af medicinsk uddannelses-
praksis, casestudielærerbøger og en gen-
nemgang af brasiliansk og europæisk lit-
teratursociologi. I dette essay, som vi her
bringer i en oversat udgave, forholder
Becker sig på en særdeles lettilgængelig,
humoristisk, men også tankevækkende
måde til den sociale konstruktion af "vir-
keligheden" og de prædikater, vi anvender
til at beskrive denne virkelighed. Det-
te gøres gennem en diskussion af udvalgte
områder som afvigelse, kunst og erken-
delsesteori, og Beckers pointe er en gen-
nemgribende afvisning af objektivistiske
normer og universelle standarder for
sandhed, skønhed, videnskab og virke-
lighed til fordel for den sociale konstruk-
tion og diskursive definition af disse
domæner. Becker indikerer dette ved at
vise forandringen fra abstrakt filosofisk
analyse til konkret empirisk dokumenta-
tion inden for stort set alle samfundsvi-
denskaberne med jordnære og letforståel-
lige eksempler. Desuden viser han, hvor-
dan den pragmatiske anvendelsesværdi
i dag forekommer vigtigere end tidligere,
hvor det netop snarere drejede sig om uni-
verselle standarder for sandheder og ob-
jektive kriterier end om sociale konstruk-
tioner og konventioner.

Vi bringer også, som vi tidligere har
gjort, i dette nummer et såkaldt essay. Es-
sayet kan have karakter af, som vi skrev,
da vi første gang bragte et i sidste årgang,
at være af mere uforpligtende prosaisk
karakter end en traditionel videnskabelig
artikel og mindre dagsaktuel end en
kronik, mens det samtidig levner plads
til ofte kritisk refleksion over et videnska-
beligt tema eller en litterært perspektiv.
Dette nummers essay er skrevet af Hen-
ning Eichberg, der med en interessant
analyse tager fat på globaliseringens og
moderniseringens ophav i kolonialise-
ringsperioden ved som indledning at fo-

kusere på den fascination, som fortidens europæerne følte ved mødet med tutsier-nes akrobatiske og prægtige sportspræstationer. Herfra ekstrapoleres således en fortælling om kolonialisme, eurocentrisme, etnicitet og kultursammenstød. Eichberg fører gradvist læseren ind i en kultursociologisk odysse over Rwandas befolkning, deres sociale forhold og de samfundsmæssige transformationer, der har fundet sted i landet over de seneste små hundrede år som et afsæt til en analyse af kulturelle misforståelser, tragiske konflikter og de historiske forandringsprocessers indflydelse på, hvad man engang betegnede som en primitiv kultur med eksotiske traditioner. Eichberg graver ned bag mange af de fremherskende kulturelle forståelser og misforståelser, fejltolkninger og katastrofale fejlkonstruktioner for at få os til at forstå kompleksiteten i ofte forsimplede overfladebilleder og fortællinger og nødvendigheden af kritiske dybdeanalyser, der ikke bygger på positivisme, etnocentrisme eller andre typer af forsimplede fortolkningsrammer, der ikke er i stand til at indfange kulturers komplekse forandringsmekanismer og fremtrædelsesformer. Samtidig sætter essayet, på baggrund af globaliseringens konsekvenser for vores generelle forståelser og fortolkningsrammer, spørgsmålstejn ved mange af de (ofte vesterlandske) sociologiske begreber – folk, stat, civilsamfund, etnicitet etc. – der ukritisk og etnocentrisk anvendes på fremmede kulturer og deres historie.

Dette nummers kronik er skrevet af Lisbeth B. Knudsen, der beskæftiger sig med abortproblematikken i en dansk historisk belyst. Hun viser, hvordan abortproblematikken har udviklet sig over de seneste tredive år, og hvordan den særlige danske konsensus omkring muligheden for abort står i skærende kontrast til den ofte ophedede diskussion og voldelige konfrontation, der præger

bl.a. den amerikanske debat. Knudsen viser, hvordan diskussioner om abort uløseligt hænger sammen med faldende og stigende fertilitetskurver, aldring og mortalitet, familiemønstre, prævention, erhvervsarbejde etc. I kronikken, der med brede penselstrøg viser udviklingen i Danmark og delvist også de andre nordiske lande, tilbageviser Knudsen således en del myter om såvel den lave danske fertilitet som om de provokerede aborters skrækscenarier. Hun betragter de senere års danske aborthistorie som en succes, da det gradvist er blevet mere sikkert for alle involverede parter (særligt kvinderne) at få foretaget dette indgreb, da muligheden for abort fastholder kvinders ret til at bestemme over egen krop og eget liv, da det giver kvinden mulighed for en selvstændig livsstil, der er uafhængig af mandens forsørgelse, og sidst men ikke mindst fordi der kan dokumenteres et markant fald i de provokerede aborter i Danmark over en 30-årig periode. I sidste ende, indikerer Knudsen, er abortmuligheden også til gavn for de børn, der faktisk bliver født – at de ikke er uønskede børn, der går en ofte uvis eller grum livsskæbne i møde, men i stedet er ønskede børn, der indgår i en positiv familie- og fremtidsplanlægning. Derfor er Knudsens kronik en befriende positiv fortælling om et tema, der ofte grundet markante og knivskarpe konfliktflader er kommet til at fremstå i et negativt eller moraliserende skær.

Slutteligt bringes en nekrolog over den engelske samfundsforsker Paul Quentin Hirst, der afgik ved døden tidligere på sommeren. Hirsts perspektiv repræsenterede en hel generation i engelsk sociologi, der også inkluderede navne som Barry Hindess, Anthony Giddens, Ilya Neustadt, Edward Thompson m.fl., og som op igennem 1970'erne og dele af 1980'erne dominerede den akademiske diskurs. Han var ikke synderligt kendt i

brede kredse af sociologer i Danmark, hvilket kan undre, når man tænker på hans omfattende produktion, store faglige spændvidde og status i international sociologi. Han var bl.a. kendt for sin oprindelige strukturmarxistiske position, som bl.a. var inspireret af Althusser, der dog i de senere år gradvist blev forvandlet til en mere blød, men stadig kritisk indstilling i forhold til diskussioner om demokrati, politik og globalisering, og Lars Bo Kaspersens nekrolog viser såvel udviklingen som nuancerne i Hirsts mangeårige virke. Hirst var en af de store inden for den politiske sociologi, selv i en tid hvor denne del af sociologien blev anset for at være suspekt eller aktivistisk, men Hirst formåede også at vise, at den nerve, som den politiske sociologi udviser, er særdeles nødvendig i analyser af samfundets makrostrukturer og globale processer.

Herefter følger der vanen tro en del anmeldelser af sociologisk litteratur, der illustrerer bredden i det sociologiske interessefelt.

Vi vil i redaktionen afslutningsvis også benytte lejligheden her efter sommerafslapningen til at opfordre vores kolleger på universiteter, forskningsinstitutioner og andetsteds om at indsende manuskripter til *Dansk Sociologi*. Det er altid spændende for vores læsere i den danske sociologiske offentlighed at følge med i den forskning, både empirisk og teoretisk, som bedrives på de forskellige institutioner rundt om i landet, og derfor kan vi kun opfordre til, at man, når nye forskningsresultater, analyser eller kritiske læsninger skal formidles, holder sig *Dansk Sociologi* for øje som forum for den brede sociologiske debat i Danmark.

Michael Hviid Jacobsen